

ACC. N.R. M. 7778 : 1-8.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Overt Johansson

Härad: Aspelands

Adress: Fröreda, Järnforsen

Socken: Järreda

Berättat av: Kristina o. Emil Johansson

Uppteckningsår: 1941

Föddår: 1863-69 Järreda.

Uppteckningen rör kvinnans andel i gårdshushållets
arbete och i jordbruket. s. 1

Kvinnan och ladugårdsarbetet. s. 7

Actu. I: 7

Actu. I: 10

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

M. 7778: 1a.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

De båda berättarna äro upptecknarens föräldrar,
födda i samma by och där bosatta hela sitt liv.
Deras uppgifter dels komplettera, dels bestyrka
varandra och ha för mig sammansmält till ett helt.
Detta är orsaken, varför jag sätter deras namn
på samma blad.

För förhållandena efter 1900 kan jag slutligen
stödja mig på egna iakttagelser.

Kvinnans andel i gårdshushållets arbete
och i jordbruket.

Etn. I: 7.

Bland arbeten, som utförts helt av kvinnan, må i första hand nämnas matlagningen och beredningen av diverse födoämnen (bak, brygd, syltning, smörkärning m. m.), tvätt och rengöring inomhus, mjölkning och späddjursens vård. Det textila arbetet har nästan helt legat i hennes händer. Angåröjningar på vären var huvudsakligast kvinnliga.

Kvinnorna ha även deltagit i det egentliga jordbruksarbetet, och kan man här spåra en viss arbetsfördelning mellan de båda könen. Denna framträder tydligast, där folk från flera gårdar eller hennansdelar arbetade ihop på gemensamma ägor, ävenså där gårdsfolket höll sig med flera.

avdr. 1-6

tjänare eller tjäna. Där man och hustru arbetade för sig själva, var arbetsfördelningen aldrig så skarpt genomförd markerad, utan det hände ofta nog, att mannen fick hjälpa till med ^{närsam} skaran och lövhacken och kvinnan i sin tur hjälpa mannen ~~att~~ ^{att} sätta upp säden och hässa lövet.

I det stora hela kan dock en arbetsfördelning spåras. Vid säning var och höst ha även kvinnorna varit med. Det har varit huvudsakligen varit deras arbete att hacka sönder, finfördela den i småhögar på tegarna utkörda kreatursgödseln och sedan med grepens hjälp sprida ut densamma. Det senare kallades här att "bre dyngje". Vid säningen skulle kvinnan med en hacka eller en i en repstump fästad träklors dra upp ~~konkreta~~ ^{parallella} linjer över åkern, mellan vilka säningsmannen hade att gå, så att utsädet föll

jämnt. Detta kallades att "fjarja". (En trädgårdssång kallas här på samma sätt "fjarje"). Efter såd ^{den} skulle kvinnorna "stinka", d. v. s. med en kvast sopa stenarna rena från det utsäde, som fallit på dem.

Vid slåtter och lövbärning var det ju kvinnorna, som räfsade. När säden togs av med lic, ~~var~~ hade kvinnorna att ta upp, göra band och binda. Men när säden skars med skära, vilket var fallet i fråga om kornet (till omkr. 1870) och fällsrågen, så var det oftast kvinnor både till att skära, ta upp och binda. Förskilt då i fråga om kornet, varvid männen voro sysselsatta på annat håll. På rågfällorna i skogen hjälpte männen kvinnorna med att skära, när de sj voro upptagna med att sätta upp säden och hugga krakar (stavar) för detta ändamål. Vid lövbrytning hade männen att fälla

träden kvinnorna ^{hugge} att ~~skär~~ grenarna med lövhacken
och binda ihop desamma till kårvar. Vidare hade
männen att iordningställa till lövhärsjen samt bära
fram och härsja lövet.

När man skulle bränna fällen, hjälptes män
och kvinnor åt med att hacka och röja upp smala
brandgator runt fällen, och vid bränningen hade
var och en sin sträcka att bevaka, varvid han eller
hon hade en björkruska i handen för att slå ned
elden, om den spred sig utanför fällen. Några dagar
efteråt hjälptes män och kvinnor åt att bära
"smetved", som de på fällen kvarliggande, sj upp-
brända trädstammarna kallades, och många kvinnor
gavs vid detta tillfälle sj männen efter i stycke-
prov. När fällen besiddes efter ytterligare en
tid, varo kvinnorna med och "raslade" ("rasla" =
fällkratta, varmed utsädet nednyllades).

Vid slagtröskningen om hösten har även

kvinnan hanterat slaggen, samtidigt med mannen. I de flesta jordbruksarbeten har hon alltså tagit del.

Bland redskap, som kvinnan hanterat, kan nämnas råfsan, skäran, lien (mera sällan), lövhacken, raslan, ullsaken och alla till det textila arbetet hörande.

Det ovan sagda gäller perioden 1850-1900 men torde kunna tillämpas på förhållandena även tidigare. Efter 1900 ha förhållandena i vida mån varit desamma, vilket förklaras av att jordbruket i allmänhet äro små, så att maskindriften försvåras. Vid storbruket inom socknen och från och med det senare decenniet även vid många småbruk har man gödselspredare, sävings- och slåtter- och skördemaskiner, vilket betyder att kvinnan ^{här} vidare behöves vara med vid vår- och höstbruk ~~men~~ och att hennes medverkan vid slåtter och skörden inskränker sig till sådens bindning eller uppsättning. Fällbränningen är försvunnen

ACC. N:R. M. 7778:6.

6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sedan drygt 40 år tillbaka, slagträskningen
likaså. Vid maskintraöskan händer det, att kvinnor
(tjänare eller lejda) få vara med och dra fram
"recker" ur "läst" samt skära upp. Lövbrytningen
upplever en renässans i detta år (1941), och kvinnor
är där med som för. Och så länge de många sten-
gårdarna och "backen" inom socknen hållas uppodlade,
skall väl kvinnan aldrig helt glömmas den gamla
konsten att bäda gjödsel och ta upp säd.

Kvinnan och ladugårdsarbetet.

tblu. I: 10.

Kvinnan har haft huvudparten av ladugårdsarbetet på sin lott, eftersom mannen oftast varit ute på annat arbete. Mannen har emellertid haft dragdjuren, hästar och skar, på sin lott, och när han varit tillstädes, har han biträdd kvinnorna med den övriga ladugården, både vad beträffar utfodring, renhållning och vattning. Mjölkningen har han dock under inga omständigheter befatat sig med, knappast heller spåddjurens vård eller utfodringen av höns och svin. Vid kalvningen ^{dävent} har mannen haft initiativet, assisterad av kvinnan.

Ladugårdsarbetet ansågs fullt värdigt bondkvinnan. Att det likväl vidlitt detta arbete ett vulgärt drag, får man en föreställning om, när man hör det vitsord, som en kvinna

Art. 10
2

kanu i dag kan få på sin rygg: "Hon duger
ej till annat än gå i lägen."

Den ovan beskrivna arbetsfördelningen
avser perioden 1850-1900. Under de båda sista
decennierna har man kunnat iakttaga, hur ladu-
gårdsarbetet undergår en förskjutning från
kvinners ~~till~~ ^{mot} mans verksamhetsområde. Lant-
brukaren skall nu ta sin huvudsakliga inkomst
från ladugården, och i samband därmed blir
hans ^{egen} verksamhet alltmer knuten till denna
plats. Förskilt beträffande mjölkningsarbetet
är förändringen radikal. Det är nu vanligt,
att de unga bondsonerna kunna mjölka och
alt, när man städjer en dräng, man ^{helst} söker
få en, som kan biträda med mjölkningen.